

XXXV.

Toučky přepyšskou minulostí

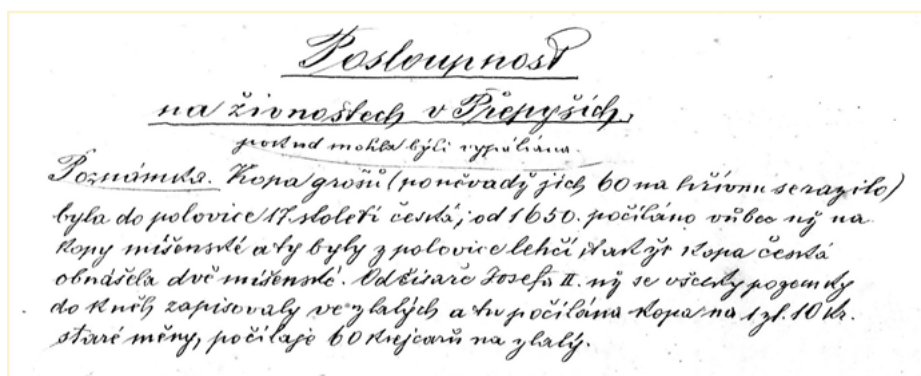
CENY V BĚHU ČASU

V posledních letech jsme si v Čechách zvykli na poměrně nízkou inflaci a ceny, které ovlivňují naši životní úroveň, kolísaly nebo stoupaly jen mírně. V letošním roce ale nabrala jejich intenzita na síle. Nejdříve dramatický růst cen nemovitostí, potom se přidávaly potraviny, pohonná paliva, plyn a elektrická energie. To vše se promítá i do růstu cen ostatní spotřeby, služeb a nejrůznějších provozů. Často při našich diskusích slyšíme odpověď na otázku: „Jak se máš? „bonmot: „Líp už bylo“. Při plném vědomí toho, že každé historické srovnávání kulhá, se pojďme projít přepyšskými kronikami, a podívejme se na ceny v průběhu minulosti.

Cena

Na úvod snad ještě uvést, co je to vlastně cena. My, co jsme nestudovali vysokou ekonomickou, po poradě s Wikipedií, použijeme řeč internetu: „Cena vyjadřuje směnný poměr mezi směňovanými statky. Dnes obvykle ukazuje množství peněz potřebných k uskutečnění směny daného statku. Ceny mohou být vyjádřeny též v ostatních statcích (např. 1 kráva = 2 ovce a opačně 1 ovce = 1/2 krávy), ale dnes se již barterový obchod využívá jen minimálně. Pojem cena zahrnuje též zvláštní druhy odměňování, jako např. mzdu (cena práce), kurz (cena cizí měny), úrok (cena peněz).“

V článku budu uvádět ceny z průběhu tří století (17., 18., 19.) a jsem si vědom, že udání cen nám napovídá velmi málo pro srovnání s dnešními našimi cenami. Jedině správného poměru hodnoty kterékoliv staré mince (měny) docílíme, srovnáme-li poměr toho, co se za ten, který obnos koupilo kdysi, a jak je taková věc drahá dnes. To je velmi obtížné, protože neexistovalo něco jako „spotřební koš“ a zejména ve starších dobách

jsou ceny uváděny jen sporadicky. Problém je i se samotnými přepočty. Za ta dlouhá období bylo bezpočet měnových úprav, druhů mincí a jejich hodnot, značně různorodé jsou třeba plošné míry, kde je i řada krajových odlišností. V roce 1878 si to uvědomoval ve své úvodní poznámce i farář Antonín Flesar, když sepsal Posloupnost na živnostech v Přepýchách (od roku 1587), z které jsem i já nejvíce čerpal.

Ceny usedlostí

Domy, usedlosti, nebo u Flesara živnosti, jsou základním prvkem nemovitostí. Jejich výběr v našem přehledu byl spíše nahodilý a vycházel z toho, zda ve Flesarově soupisu je uveden nejen vlastník, ale i cena

koupě nebo prodeje. Převody měn do současné reality by byly asi zavádějící a jde spíše o to, přiblížit a umožnit dnešním majitelům porovnat historické hodnoty jednotlivých usedlostí navzájem. Nepočítáme-li do uvedených domů Dvůr (č.43), který v roce 1662 koupil František z Vlkanova za 2600 kop, byla průměrná cena usedlosti v 17. století 220 kop. Z tohoto pohledu jsou cenově značně nadprůměrná čísla 20, 106 a 9. Složitě je rovněž popsat měnovou hodnotu kopa. Nejstarší mincovní jednotkou u nás byla hřivna stříbra, která představovala 25,3 dkg stříbra. Z toho se dalo vyrazit 60 grošů českých. Z toho lze odvodit, že groš vážil asi 4,2 gramy. Od 60 grošů se odvozovala kopa.

CENY V BĚHU ČASU

KOUPE DOMŮ - 17. STOLETÍ

Číslo domu	Rok prodeje	Částka	Měna	Kdo koupil	Dnešní majitel
9	1652	314	kop	Matěj Chmelař	Martincovi
12	1651	150	kop	Jan Městecský	Chudých
14	1661	110	kop	Martin Hájek	Kánských
20	1657	600	kop	Jan Štěch	Královi
27	1660	150	kop	Jiří Vrátný	Kalousovi
40	1669	180	kop	Václav Navrátil	Hovadovi
42	1652	200	kop	Bartoloměj Krejcar	Čtvrtečkovi
43	1662	2600	kop	Fridrich František z Vlkanova	Dvůr (Burešovi, Jakubcovi, Slovákovi)
47	1698	150	kop	Jan Horák	Šmídovi
50	1698	150	kop	Adam Krčmář	Pavel Chudý
72					Stanislav Brandejs
86	1670	50	kop	Václav Kanin	Kučerovi
91	1698	80	kop	Matěj Hončák	Kašparovi
106	1661	500	kop	Mikoláš Zvoníček	Václav Macháček

KOUPE DOMŮ - 18. STOLETÍ

Číslo domu	Rok prodeje	Částka	Měna	Kdo koupil	Dnešní majitel
9	1715	265	kop	Jan Kašpar	Martincovi
12	1724	334	kop	Jiří Novák	Chudých
14	1722	300	kop	Matěj Hájek	Kánských
20	1701	550	kop	Mikuláš Štěch	Královi
27	1724	450	kop	Adam Trunčec	Kalousovi
40	1714	190	kop	Matěj Roubal	Hovadovi
42	1733	300	kop	Tomáš Plichta	Čtvrtečkovi
43	1752	2000	kop	Rudolf Colloredo	Dvůr (Burešovi)
47	1758	300	kop	Jiří Horák	Šmídovi
50	1738	270	kop	Václav Krčmář	Pavel Chudý
72	1746	116	kop	Jiří Novák	Stanislav Brandejs
86	1734	76	kop	Jiří Kašpar	Kučerovi
91	1742	160	kop	Jan Novák	Kašpar
106	1738	230	kop	Jakub Kašpar	Václav Macháček

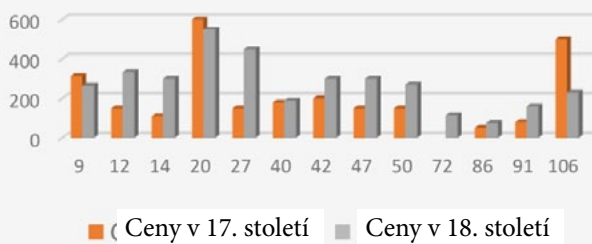

Číslo popisná 89, 42, 17

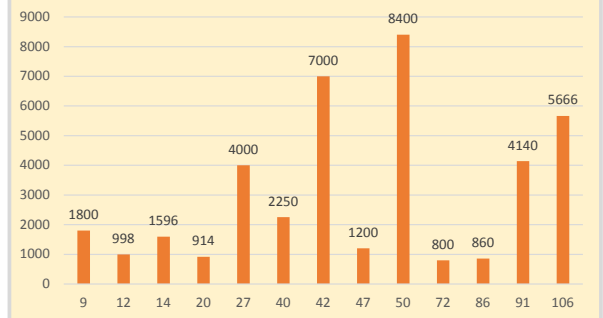
Při nejrůznějším střídání hodnot a kurzů to obecně platilo po 3 staletí až do roku 1858, kdy u nás byla zavedena desítková soustava, kdy se základní mincovní jednotkou stal 1 zlatý (zlatka), který měl 100 krejcarů. To prakticky přetrvalo až do 1. světové války, když byly jako platidlo zavedeny koruny a haléře.

CENY V BĚHU ČASU

Porovnání cen domů ve staletích

Ceny domů v 19. století

KOUPĚ DOMŮ - 19. STOLETÍ

Číslo domu	Rok prodeje	Částka	Měna	Kdo koupil	Dnešní majitel
9	1861	1800	zlatých	Jan Kašpar	Martincovi
12	1858	998	zlatých	Dorota Schejbalová	Chudých
14	1845	1596	zlatých	Václav a Kateřina Kánských	Kánských
20	1844	914	zlatých	Václav Hájek	Královi
27	1854	4000	zlatých	Václav horák	Kalousovi
40	1854	2250	zlatých	Josef a Anna Roubalovi	Hovadovi
42	1871	7000	zlatých	Matěj Plichta	Čtvrtečkovi
43				C+M stálý majitel	Dvůr (Burešovi)
47	1840	1200	zlatých	Jan Holanec	Šmídovi
50	1864	8400	zlatých	Jan a Ludmila Dobnovi	Pavel Chudý
72	1871	800	zlatých	Josef a Dorota Rohlenovi	Stanislav Brandejs
86	1863	860	zlatých	Václav Kašpar	Kučerovi
91	1863	4140	zlatých	Václav a Dorota Příbylovi	Kašpar
106	1868	5666	zlatých	Václav Němeček	Václav Macháček

Mnoho možných vývodů z uvedených tabulek a grafů ponechám na svobodném posouzení laskavých čtenářů. Vaším úvahám možná napomůže několik cenových údajů, zachovaných v kronikách z těch let.

17. století

1636 - pro kostel sv. Prokopa zakoupena postilla (kniha biblických textů pro kázání faráře) za 3 kopy

1624 - celé Solnické panství prodáno Jindřichovi z Donína za 157.000, - zlatých

1639 - 12 sedláků, hospodařících na farních pozemcích, platilo úrok (nájem) ve 2. ročních splátkách:

a) na sv. Jiří - 53 grošů

b) na sv. Havla - 50 grošů

1643 - za pohřbení v kostele se platí farnosti 10 kop, u kostela 5 kop

1644 - do kostela zakoupen misál (kniha modliteb) za 10 zlatých, 60 krejcarů

1662 - hospoda č. 66 prodaná za 530 kop

1692 - korec (93,6 litrů) žita se platil 2 zlaté; korec pšenice 3 zlaté

18. století

1704 - husa - 4 krejcare; slepice - 3 krejcare; pluh - 1 zlatý

1709 - na pohoštění a mešní činnost o přepýšské pouti se faráři platí 3 zlaté 30 krejcarů

1709 - za klisnu se platilo 60 zlatých

1718 - bečka piva (113 litrů) se platila 2 zlaté 30 krejcarů

1723-1 strych (93 litrů) pšenice:

CENY V BĚHU ČASU

1 zlatý 30 krejcarů; žito – 1 zlatý 10 krejcarů; ječmen – 1 zlatý; 1 cent (61 kg) kaprů – 8 zlatých; štik – 14 zlatých; máslo – 12 zlatých 1 sud (226 litrů) piva – 10 zlatých

1740 – klisna – 46 zlatých; valach – 25 zlatých; kráva 7 zlatých; volek – 10 zlatých

1770 – roční pronájem 1 korce (cca 28 a) pole – 2 zlaté

1777 – Jakub Hanuš z Nového Města n.M. obdržel za rekonstrukci (nátěr) hlavního oltáře a malbu 2 obrazů v kostele sv. Prokopa celkem 97 zlatých; za kazatelnu 40 zlatých

1787 – přepýšskému kaplanovi přiznán roční plat 60 zlatých

1795 – faráři Bachmannovi stanoven roční plat 500 zlatých

19. století

1822 – celkové náklady na opravu varhan, provedených Jiřím Španělem z Rokytnice: 87 zlatých 33 krejcarů. Z toho např.: 5 ks prken – 3 zl. 45 krejcarů; hřebíky – 6 zl.; 15 ks cínových píšťal – 10 zl.; 14 ks kůží na měchy – 28 zl.; mzda za práci – 24 zl.

1842 – pořízena kachlová kamna na faru (stavěl místní kamnář Josef

Svítil, lidově zvaný Komárek) – 8 zlatých

1858 – dílčí náklady na oprava sošší před kostelem: kámen – 2 zlaté 34 krejcarů; železné části – 6 zl. 20 kr.; Kameníkovi – 7 zl. 30 kr.; truhláři Dvořákovi – 16 zlatých; zlacení a barvy – 9 zlatých

1861 – vybílání kostela – 61 zlatých 60 krejcarů

1862 – zakoupen pluviál (liturgický plášť) a mešní roucho za 69 zlatých

1882 – náklady na farní studnu (15 m) – viz. příložený opis

1884 – manželka Václava Bašeho (č.38) přinesla do svatby věno 6.800 zlatých

1886 – rozpočet na novou faru (po požáru): 12.976 zlatých 37 krejcarů

1889 – náklady na kapli ve Dříznech: 3.328 zlatých 72 krejcarů (většina prací a doprava prováděny zdarma)

1891 – náklady na Křížovou cestu ve Dříznech: 2.000 zlatých

7.prosince 1882 č.66 816 povolilo c.k. místodržitelství vyplacení nákladu na studni a sice vesměs ze záduše, a sice 676 zl. 12 kr., nedostávajících se 54 zl. 38 kr. určeno faráři platit co dobrovolný příspěvek.
Též na cement zhotoven od studně vodovod a nádržka.

Výlohy na studni	
lamačům	158 zl. 60 kr.
pomocníkům	84 90
dělníkům	62 (60ku)
strava a košatka	30
kováři	43
prach a dynamit	56
pumpa dřevěná se vším	43
náčiní	34
pumpa litá	108 50
zedníci	30 27
hmoty a dovoz	84 59
kolky asi	13
úhrnem 746 zl. 46 kr.	

Doklad - výlohy na studni - rok 1882

Ceny polností

Ve stoletích, o kterých vyprávíme, měly pro život tehdejšího „přepýšského lidu“ zásadní vliv pozemky a polnosti. Byly zdrojem jejich obživy a dotvářely jejich domov. S výjimkou několika řemeslníků a obchodníků šlo v obci vesměs o zemědělce, sedláky nebo zahradníky (tak se nazývali chalupáři bez tažných zvířat a dobytka), o jejich čeledíny a pomocníky. Také řemesla byla často jen vedlejší činností a třeba u hospod bylo pravidlem i zemědělské hospodářství.

V našem tématu není proto od věci i malý pohled na ceny polí, lesů a luk.

CENA POLNOSTÍ - 17. STOLETÍ						
Rok	čp.	Rozsah pole				Cena
		prut	jitro	korec	sáh	
1632	2			1,5		21 kop
1635	2	3				21 kop
1625	7			1		15 kop
1661	14	9				110 kop
1601	13	4				200 kop
1614	43	Prodej Dvora i s polnostmi /jejich rozsah v kronikách neuveden				809 kop
1647	43					1 075 zlatých
1662	43					2600 kop

CENY V BĚHU ČASU

DNES UŽÍVANÁ TABULKA PŘEPOČTU STARÝCH A NOVÝCH PLOŠNÝCH MĚR

Míra	m ²	a	čtv. sáhů	ha	jitro	korce
sáh čtv.	3,6	-	-	-	-	-
prut	22,5	-	-	-	-	-
ar	100	-	27,8	1/100	-	-
ha	10000	100	2780	-	1,75	3,5
jitro (strych)	5754	57,54	1600	přes ½	-	2
korec	2877	28,77	800	¼	½	-

CENA POLNOSTÍ - 18. STOLETÍ

Rok	čp.	Rozsah pole				Cena	Poznámky
		prut	jitro	korec	sáh		
1731	9	0,75				46 kop	
1737	9	0,5				31 kop	
1737	9	0,25				20 kop	
1752	11	1				52 kop	
1701	12	0,25				30 kop	
1746	12	1,75				100 kop	
1788	12		3		798	220 kop	
1798	15		22			383 zl.	
1787	20		44		978	550 kop	
1760	20		5		735	284 zl.	les
1790	20		22		794	300 kop	
1787	21			8		160 kop	
1791	22		4		620	223 zl.	
1789	23		2		800	33 zl.	
1737	30	1,5				50 kop	
1747	30			6		55 kop	
1780	31			16		170 kop	
1704	32						"valach-4zl.; husa 4 kr.; slepice-3krvolek-4zl.; pluh-1zl."
1736	33						"klisna hřebná-25 zl. Kráva-18zl. Prase-3zl."
1789	35			10		67zl.	les
1730	37						klisna-25zl. Kráva-10zl.
1717	38	11				466 zl.	
1739	43					5000	Dvůr celý

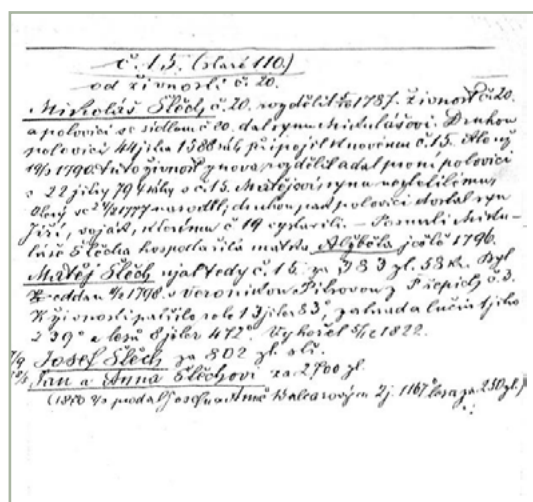
CENY V BĚHU ČASU

CENA POLNOSTÍ - 18. STOLETÍ

Rok	čp.	Rozsah pole				Cena	Přepočty
		prut	jitro	korec	sáh		
1721	47						valach -15zl. Klisna-14zl.
1799	47			8		227 zl.	les
1766	52			6		55 kop	
1770	55			1,5		30 kop	
1743	57			3		33 kop	
1791	59		1		800	50 kop	
1784	59	1		5		90 kop	
1737	62	0,5				20 kop	
1730	66					530 kop	hospoda
1766	66		7		735	260 zl.	les ve Dříznech
1770	70			6		55 kop	
1789	70		2		235	84 zl.	
1746	72	0,5				20 kop	
1754	72			6		116 kop	
1740	80						klisna-46zl. Valach-25zl.
1740	80	6,5				350 kop	
1789	81		6		600	66 zl.	
1733	86						kráva-7zl. Volek-10zl.
1786	94			2		30 kop	
1785	96		1		1397	30 kop	
1786	99			1		30 kop	
1742	102	0,5				50 kop	
1789	105		2		800	33 zl.	
1738	106	0,5				18 kop	

CENA POLNOSTÍ - 19. STOLETÍ

Rok	čp.	Rozsah pole		Cena	Poznámka
		jitro	sáh		
1870	15	2,5*		250 zlatých	*les
1867	19	2		1168	650 zlatých
1807	20	2*		413 zlatých	*les
1869	24	12*	"733 luk, 400 les"	3000 zlatých	* pole
1824	57	2		800	280 zlatých
1812	78	1		783	188 zlatých
1839	91	3		636	386 zlatých

CENY V BĚHU ČASU

Panoráma Přepych a okolí

Do porovnávání cen polností vstupuje rovněž mnoho dalších faktorů. Bonita pozemků a polí je různá, poměrně časté prodeje mezi nejbližšími příbuznými jsou zpravidla nižší, než je jejich tržní hodnota, záleží i na dostupnosti pole od usedlosti apod. Ani tehdejší míry nejsou zcela jednotné a vyznačují se jak regionálními, tak i odchylkami v průběhu doby. Podobné je to i s pohybem cen v rakouském mocnářství. Přesto jejich zachycení z údajů kronik může o jejich vlastnících i dnes leccos vypovídat, a poměry v Přepychách trochu přiblížit.

Ve stínu válek

Není pochyb o tom, že průběh válečných konfliktů nepříznivě ovlivňoval život civilního obyvatelstva. Vedle fyzického a psychického strádání to byl nedostatek potravin, dražota a růst cen. Ty byly průvodním jevem všeobecným, bez ohledu na to, zda se místo nacházelo v centru bojových akcí, nebo se jich dotýkalo jen okrajově.

Příkladem může být třeba období napoleonských válek (1803-1815). Po celé Evropě se pohybovala vojska francouzská, rakouská, pruská nebo ruská, a ohlas událostí dolehl až do Přepych. Kronikář Alois Bachmann píše: „Léta páně 1807 skoro po celý rok císařské vojsko zde v Přepychách a v úkol leželo. Nejdříve huláni, a byli zde 13 neděl, napotom vojsko pěší a teprve po žních odtáhli a museli toto vojsko oboje občané z většího dílu živiti. Platili sice někteří (oficiři) denně za stravu 3 nebo 4 krejcare; a bylo s tím vojskem veliké soužení. Tohože léta bylo mimo to také přenáramné sucho. Trvalo přes 10 neděl, že téměř nic nepršelo. Hospodářové nemohli role přeorávat až ten týden po sv. Václavu počaly

přeorávky, a přitom se hned selo. Do mlýna se muselo na dvě až na tři míle jezdit.“

Přiložené tabulky názorně ukazují, jak se zhoršující situace v době válečných konfliktů promítala do rostoucí dražoty, v tomto případě, do cen obilí.

RŮST CEN OBI LÍ V DŮSLEDKU VÁLEČNÝCH KONFLIKTŮ

Rok	Ceny ve zlatých a krejcarech			
	pšenice	žito	ječmen	oves
1790	8 zl. 30 kr.	7 zl. 20 kr.	6 zlatých	4 zlaté 30 kr.
1805	13 zl. 30 kr.	8 zl. 30 kr.	7 zl. 30 kr.	5 zl. 30 kr.
1807	17 zl.	13 zl. 12 kr.	11 zl. 15 kr.	6 zl.

Dražota se v té době týkala i příbytků. Kronikář dále pokračuje: „Toho času i nejmenší dřevěná chalupa, která ani za šlépěj role neměla, prodávala se za 5, za 6 i více set zlatých. Měla-li dosti málo role prodávala se i za 1000, 1500, nebo i více zlatých.“

Po stoletích předminulých se v poslední části podíváme i do století dvacátého, kdy se všechny ty útrapy, v důsledku 1. světové války, umocnily.

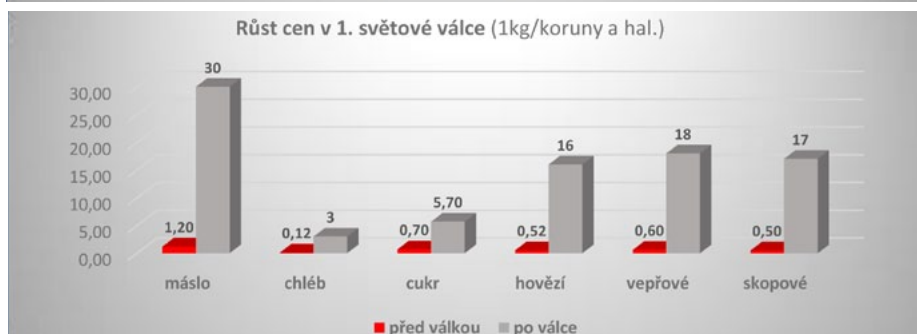
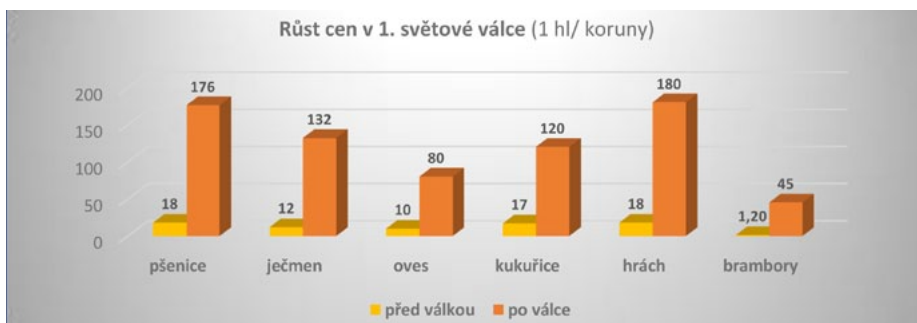

CENY V BĚHU ČASU

V Přepychách narukovalo 172 mužů, těžké polní práce musely vykonávat ženy, nařízeny byly povinné dodávky pro armádu a mocnářství, hospodářství upadala a ceny rostly. Vše bylo postupně na přiděl a lístkový systém zabezpečoval jen pouhé přežití. Tehdejší přepychský kronikář dokládá tehdejší realitu zajímavou událostí.

O pouti v roce 1917 vymohl starosta Horák (č.27) na „vyšší moci“ povolenku k porážce 1 dobytčete a 1 prasete. Při výseku připadalo na jednu osobu 8 dkg masa. Jeho cena za kg se tehdy pohybovala kolem 25 korun a denní mzda dělníka byla 1 koruna 20 halérů.

Jak se válečné události protahovaly, přicházela i nařízení a události, z dnešního pohledu těžko pochopitelné. Nařízeny byly třeba 4 bezmasé dny v týdnu a ustanoveny komise, které dodržování kontrolovaly. Školní děti musely sbírat ostružinové listí, jako náhražku na vaření čaje. Povolena byla při svatbě náhrada ženicha jinou osobou za vojáka na bojišti či v zajetí. Na osobu byl přiděl cukru ½ kg na měsíc. Podivný druh piva se vařil z řepy. Úředně bylo zakázáno škrábat brambory. Většina provazů, podrážek bot, ale i textilií se vyráběla z papíru. Kouřilo se třeba bukové listí, nebo sušené okvětní lístky růží. Normální věci buď nebyly, nebo jejich cena byla závratná a naprosté většině nedostupná.

Ani po válce to nová republika neměla lehké, aby vracela věci a ceny do normálních poměrů. Řešila to například přijetím mnoha zákonů, které ve zkráceném názvu uvedu. Zákon: O nejvyšších cenách hovězího masa (č.20/1920); O ceně cukru (č.41/1920); O výrobě marmelád a hospodaření s nimi (23/1920); O ceně vnitřností při porážkách (č. 56/1920); O statní podpoře stavebního ruchu (č.92/1920); O nejvyšších cenách droždí (č. 95/1920); O příplatku k cenám vykupovaného obilí (č.231/1920). Bohužel, na tyto stíny válek, na poučení z těchto historických zkušeností, bylo za dalších 20 let zapomenuto. Přišla válka, v dějinách lidstva nejhorší.

Závěr

Nebylo cílem těchto Tulek pouštět se do nějakých ekonomických úvah a rozborů. Ve světle současnosti jsem pouze v našich kronikách „vyzobal“ cenové drůbky, které s cenami nějakým způsobem souvisí. Nejsou to vždy fakta radostná, ale na straně druhé, utvrzují optimistické přesvědčení o odolnosti lidského rodu a jeho schopnosti obtíže překonávat a hodnoty rozvíjet. Při pohledu do minulosti i současnosti o tom doklady najdeme i v Přepychách.

Vladimír Zdeněk